

מבית מדרשו של

מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל
בעל "שבט הלוי"

פסקים
ובירורי
הלכה

הלכות פרוזבול תשפ"ב

אלול
תשפ"ב

מבית לוי

מבית מדרשו של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל

דבורה הנביאה 15 בני ברק

טל. 03-5700279

פלאפון 052-7613210

פקס: 1533-5700279

אימייל: m0779219211@gmail.com

הרב משה שטיין

דומ"ץ בית הוראה זכרון מאיר ב"ב

רב דקהל חסידים קרית הרצוג ב"ב

וראש כולל קרלין סטולין

בית הוראה

שע"י ביהמ"ד קהל חסידים קרית הרצוג

מיסודו של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל

רחוב הרב אברמסקי 26 בני ברק

בימים ראשון - חמישי

בשעות 19.30-20.30

טל. 03-5780122

כל הזכויות שמורות

בית הוראה ובית דין צדק זכרון מאיר ב"ב

בראשות כ"ק מרן גאב"ד ור"מ זכרון מאיר שליט"א

רחוב הלפרין 13-15 זכרון מאיר ב"ב

ב"ה

ויכתב ספר זכרון ליראי ה' ולחושבי שמו

פלגי מים יורדו עינינו בעלותנו על ליבינו האדם הגדול שמו מפוארים טוב שם טוב משמן טוב צאו ראו מה בריות אומרות עליו ההיא גברא רבא שר צדקה

וחסד

ה"ה הרבני הצדיק במעשיו וצדקותיו הרבים

הרה"ח יעקב שלום ב"ר שמשון פישר ז"ל

בכל מאודו תמך במאות יתומים ואלמנות והיה להם אב ומשען לכל צורכיהם מתוך הארת פנים ושמחת לבב תמידית. צדקותיו ברחבות ונדבת ליבו הרחום למוסדות תורה בארה"ק, לכלל ישראל לשבטיו דלתו תמיד הייתה פתוחה, בעסקיו קידש הליכותיו בקפידה ואת כבוד שמירת השבת הניף ברמה וקידש שם שמים ברבים.

אמונת חכמים ודבקות בצדיקים ובפרט למורו ורבו הגה"ק בעל אמרי סופר זי"ע היו אורחות חייו, זכה ובא בקשרי חיתון והיה למחותנו של מרן רבינו גאב"ד זכרון מאיר פוסק הדור הגה"ק בעל שבט הלוי זי"ע

זכה ובעת אחרונה לפני הסתלקותו הביע רצונו להיות פרנס הרבנים והדיינים, דאג בכל לבבו ובכל נפשו לעשות רצון צדיק לקיום בית הוראה ובית דין צדק זכרון מאיר בני ברק

זכות צדקותיו וחסדיו יעמדו לזרעו אחריו שלא תמוש התורה מפייהם ומפי זרעם ומפי זרע זרעם מעתה ועד עולם, לא יבוש המעיין ולא יקצץ האילן פרי עץ חי וקיים ונזכה כולנו שיקוצו וירוננו שוכני עפר בביאת גואל צדק במהרה

אמן

ת.נ.צ.ב.ה

ידיעות נחוצות

- א. בזמנינו מצוי מאוד שיש חשבון בנק פרטי וקרן פנסיה ופיצויים לכנות שאינן נשואות שעובדות, והן חייבות לעשות פרוזבול.
- ובן מצוי בזיוו"ש שיש לאשה חשבון נפרד בבעלותה שאין לבעל זכות בו, והיא חייבת לעשות פרוזבול.
- ב. בארץ ישראל יש תוכנית חסכון עבור כל בן ובת שמופקד כל חודש סכום כסף מהכניסוח לאומי, מהלידה ועד גיל 18. [עד גיל 18 לא ניתן להוציא רק להעביר מבנק לחסכון, ואחר גיל 18 ניתן להוציא בניכוי סכום מסויים]. ויש לכל אחד מהם לעשות בעצמו פרוזבול, או שהאב יעשה בשליחותו, ועבורו.
- ג. אין לכתוב בפרוזבול שנכתב לפני ערב ראש השנה תאריך של ערב ר"ה, כי שמר מאוחר פסול, (כי יגבה עמו שלא כדיון), ולכן הפרוזבול חל רק על חובות שהיו לפני כתיבת הפרוזבול. ולכן מי שהפקיד, או שהפקידו בחשבון הבנק שלו לאחר שעשה פרוזבול, ויש לו יתרת זכות, צריך לעשות פרוזבול נוסף.
- וכאם לא יכול לעשות פרוזבול נוסף בערב ראש השנה, יכול לומר בפני שני עדים שמוסר את שמרתיו - חובותיו - לבית דין פלוני, וי"א שיכול להחליט לעצמו שיתבע את החוב רק לאחר השמיטה, דהיינו לאחר ראש השנה.
- ד. פקדון שאבד מהשומר, חייב השומר לשלם, ואין שביעית משממתו, כיון שלא בא החוב בדרך הלואה, ואם זקפו עליו במלוח, שביעית משממת.
- ה. קיבל עבור חוב צי"ק למוטב בלבד, שאין יכול לקנות בו ולהעבירו לאחר, יש מקילים שנחשב כמשכון בידו ואין שביעית משממת.
- ו. הלואת דברים שאינם חוזרים בעין כגון דברי מאכל נחשבת הלואה, ושביעית משממת, אם לא נקבע זמן להחזיר אחרי שביעית. (מלאכת שלמה (שביעית פ"י מ"ב) הביאו החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' ל"ח אות י"ג), ובן איש חי (פרשת תבוא).
- ז. הלואה בתשלומים, התשלומים שזמנם אחרי השביעית אינם נשמטים, והתשלומים שזמנם לפני ר"ה, אם לא שילם בזמן, התשלומים נשמטים בשביעית.
- ח. חוב לקופת צדקה ונגמילות חסדים אינו משמט. [בשו"ע סכ"ח שחוב לקופת צדקה אינו משמט, וי"א שקופות גמ"ח דינה כקופת צדקה, כמ"ש בס' מזבח אדמה (יו"ד סי' של"א)].

מהלכות שמיטת כספים ופרוזבול

פרק א'

א. מצות עשה להשמיט את החובות שחייבים לו בשביעית, שנאמר (דברים ט"ו) שמוט כל בעל משה ידו. והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על לא תעשה שנאמר (שם) לא יגש את רעהו ואת אחיו. והנמנע מלהלוות לחבירו מחשש שיתאחר החוב וישמט עובר בל"ת שנאמר (דברים ט"ו ט) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר וגומר^א.

ב. אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג. ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה "בכל מקום", גם בחוץ לארץ^ב.
ג. גם נשים חייבות בהשמטת כספים^ג.

ד. אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה, לפיכך מותר לו לנכות חובותיו מחבירו במשך שנת השמיטה עצמה, ואחרי שנת השמיטה אסור לו לנכות את החוב, שהחוב נפקע בכניסת ר"ה של השנה השמינית. וע"כ זמן כתיבת פרוזבול הוא בסוף שנת השמיטה קודם ר"ה של השנה השמינית^ד.

ויש סוברים שמתחילת שנת השמיטה חל האיסור לנכות חובות, וע"כ יש לעשות פרוזבול קודם כניסת שנת השמיטה עיין בהערה^ה.

ה. לדעת רוב הפוסקים השמטת החוב היא אפקעתא המלכא שנפקע מאיליו וא"צ לומר משמט אני^ו.

א. רמב"ם (פ"ט ה"א וה"ל ל').

ב. שו"ע חו"מ סי' ס"ז ס"א, וכ' רמ"א וכן הסכמת הפוסקים, וע"ש בפ"ת.

ג. ספר החינוך (מצוה תע"ז ות"פ) שאינה זמ"ג, וגם איכא לאו דלא יגש.

ד. שו"ע סעיף ל'.

ה. כן שיטת הרא"ש גיטין פ"ד סימן י"ח וכ', וכן דעת שו"ע הרב חו"מ הלכות הלואה סעיף ל"ו. וכן נהג מרן זצ"ל לעצמו למסור החובות בע"פ בפני שלושה לאחר התרת נדרים בערה^ה.

ועיין בשו"ת חת"ס (חו"מ סי' ג') שהביא שיטת רבו הגר"נ אדלר זצ"ל שלא חשש לדעת הרא"ש. וכ' החת"ס דטעמא רבא איכא להקל דלא יהיה אלא פלוגתא שוה בשוה, היה לו לומר כל המקיל בארץ הלכה כמותו בחו"ל וכ'.

ו. כ"כ במרדכי (גיטין סי' ש"פ), וכ"ד הרמב"ן (ס' התרומות שער מ"ה סי' ה'), ורשב"א (שו"ת המיוחסות סי' רנ"ו, וח"א סי' תרע"ה), ואו"ז (ע"ז סי' ק"ח), ולאפוקי מדעת היראים (סי' רע"ח [קס"ד]) שאם לא אמר משמט אני חייב לפרוע.

ו. המחזיר חוב שעברה עליו שביעית רוח חכמים נוחה הימנו. וצריך המלוה לומר לו משמט אני וכבר נפטרת ממנו. אמר לו אעפ"כ רצוני שתקבל, יקבל ממנו^ה.

חובות שאינם נשמטים

- ז. שביעית משמטת הן מלוה בע"פ והן מלוה בשטר^ט.
- ח. יש חובות שאין שביעית משמטתם.
 - א. הלואה שזמן התשלום נקבע לאחר שנת השמיטה (כגון המלוה לעשר שנים כיון שאינו יכול לתבוע בשנת השמיטה ואינו בכלל לא יגש)^י.
 - ב. קבע שזמן התשלום יהיה שבועיים מיום התביעה, עיין בהערה י"א.
 - ג. המלוה על המשכון נחשב כגבוי ואינו משמט. י"א שרק מה שכנגד ערך המשכון אינו משמט, וי"א שאף החוב היתר על המשכון אינו משמט^{יב}.
 - ד. חוב עבור קניה בהקפה בחנות אינו משמט (לפי שמקיף לזמן מרובה והוה כקבע זמן לאחר שביעית) ואם זקפו החנוני במלוה משמט. וזקיפה היינו משעה שקבע זמן לפרעון וי"א דמיד שסיכם את כל החשבון יחד חשוב זקיפה ומשמט^{יג}.
 - ד. שכר שכיר - משכורת - אינו נשמט. זקפו במלוה משמט^{יד}.

- ז. רמב"ם (פ"ט הכ"ח).
- ח. שו"ע סל"ו. [וע"ש שצריך לפרש לו בהדיא שנותנם במתנה ולא עבור החוב ובאם לאו לא יקבלם הימנו. וע"ע במשנה ראשונה שביעית פ"י מ"ח].
- ט. שו"ע סעיף ב'.
- י. שו"ע סעיף י"ד. ועיין בשבט הלוי (ח"ז סי' רי"ט). שבעל"נ (מכות ג' ע"ב) נסתפק כשקבע את זמן תשלום ההלוואה בסוף שמיטה, האם באין כאחד זמן התשלום וזמן ההשמטה, ובשבה"ל הביא מר"ש סירלאו דכ' להדיא דמשמט ע"ש.
- יא. הלוח מעות לחבירו וקבע עמו שזמן התשלום יהיה שבועיים מיום התביעה, והמלוה תבעו כמה ימים לפני ר"ה כתב בשבט הלוי (ח"ט סי' רצ"א) ששביעית משמטתו, דאף שאין יכול לכופו לשלם, מ"מ אם יביא הלוח את הכסף מיד אחרי התביעה חייב המלוה לקבלו אפילו במדבר, (דבלא הגיע הזמן אינו יכול לכופו לקבל במדבר. ובסתם הלואה ל' יום, דעת הב"ח דהוה כהגיע הזמן ויכול לכופו, ולדעת התומים אין הבדל בין קובע זמן לסתם הלואה, ונראה דבנידוד גם להתומים כופוהו לקבל), וא"כ נגוש ועומד הוא לפני שביעית.
 - יב. שו"ע סעיף י"ב.
 - יג. שו"ע סעיף י"ד.
 - יד. שו"ע סעיף ט"ו.

ה. חוב שנמסר לבי"ד שמסר המלוה את שמרותיו לבי"ד ע"מ שיגבו, אין שביעית משמטתו.^{טו}

ו. חוב שחייבוהו בי"ד וכתבו לו פסק דין הרי הוא כגבוי ואינו משמט.^{טז}

ז. לזה שמסר למלוה ש"ק ע"ח חובו, נחשב החוב כגבוי ואינו נשמט בשביעית.^{יז}

ח. חוב לקופת צדקה אינו משמט.^{יח}

חובות הנשמטים

ט. מי שעשה עיסקא עם חבירו, שבתנאי העיסקא נאמר שהצי הסכום שקיבל עבור העיסקא מלוה וחצי פקדון, שביעית משמטת את החצי שהוא מלוה, (ואינה משמטת את החצי שהוא פקדון).^ט

י. אבל שותפים במסחר שיש ביד האחד מהם ממון של חבירו, אין שביעית משמטת, שאינה משמטת אלא הלואה, וזו אינה הלואה.^כ

יא. ערב שפרע את חובו של הלוח, והלוח חייב מעתה לשלם לערב את הסכום ששילם עבורו, שביעית משמטת חוב זה.^{כא}

יב. כל הפקדה בבנק הרי היא כהלואה לבנק, ובאם הפקיד בהיתר עיסקא ומקבל רווחים שביעית משמטת את החצי שהוא הלואה.* [ובהפקדה ללא קבלת רווחים כולה מלוה ומשמטת את כולה].

פרק ב'

תקנת פרוזבול

א. כשראה הלל הזקן שנמנעו מלהלוות זה את זה, מפני שחששו שלא יפרע הלוח את חובו עד סוף השמיטה וישמט החוב, ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה

טו. שו"ע סעיף י"א. ועיין בשבט הלוי (ח"ז סי' ר"כ).

טז. שו"ע סעיף ח'.

יז. שבט הלוי (ח"ט סי' רצ"א), דכיון דיכול להשתמש בו, למוכרו או לתתו לאחר בשוה כסף, חשיב של אחיך בידך.

יח. שו"ע סעיף כ"ח.

יט. שו"ע סעיף ג'.

כ. שו"ע סעיף ד'.

* העירו שבשבט הלוי (ח"ד סי' רט"ו) דן לגבי ירושת בכור אם החצי פקדון נחשב ראוי או מוחזק, ומסיק שקשה להוציא ממון מהיורשים כיון שהפקדון כהיום אינו עומד להחזירו בעין ע"ש, וא"כ י"ל שנשמט בשמיטה ודו"ק.

דבר עם לבבך בליעל וגו', וגם לא מצאו העניים ממי ללוות, עמד ותיקן פרוזבול. והוא תקנה לעניים ולעשירים, לעניים שימצאו ממי ללוות, ולעשירים שלא תשמט החלואה שנתנו בשביעית.

גופו של פרוזבול, מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים שכל חוב שיש לי שאנבנו כל זמן שארצה. ופירושו שהמלוה אומר שמוסר את חובותיו לבית הדין. והפרוזבול מועיל בין על חובות שבשטר ובין על חובות שבע"פ.^א

ב. כהיום בדרך כלל אין אדם מישראל שאין חייבים לו חובות, הן ע"י הלואה, או הפקדה בכנק, ועסקאות למיניהם, וע"כ הרוצה שלא ישמטו חובותיו ויוכל לתבעם חייב לעשות פרוזבול.

ג. מלוה שהלוה לכמה בני אדם, כותב שטר פרוזבול אחד והחוב אינו נשמט, אבל חמישה בני אדם שהלוו לאדם אחד, חייב כל אחד לכתוב פרוזבול לעצמו.^ב

זמן הכתיבה ובפני בי"ד

ד. אפשר לכתוב פרוזבול עד סוף שנת השמיטה, כל זמן שעדיין מותר למלווה לגבות את חובו. דהיינו עד שקיעת החמה של ערב ראש השנה של השנה השמינית.^ג

ה. שכת לכתוב פרוזבול ונוכר בער"ה בשעה שכבר אינו יכול לכתוב ימסור בע"פ את חובותיו בפני שלושה.^ד

ו. פרוזבול המוקדם כשר והמאוחר פסול, היינו שאם כתב תאריך מוקדם לזמן שכותב בו את הפרוזבול כשר, ונוכה בו מזמן הכתוב בו. אבל אם כתב בפרוזבול תאריך מאוחר מזמן כתיבת הפרוזבול פסול, כי בזה יבוא לגבות עמו הלוואות שניתנו לאחר כתיבת הפרוזבול.^ה

כא. שו"ע סעיף ה'.

א. עיין גמ' גיטין ל"ו ע"ב ול"ז, ובשו"ע סעיף י"ט. ועיין בשבט הלוי (ח"ז סי' ר"כ) ביסוד התקנה.

ב. שו"ע סעיף כ"ו.

ג. שו"ע סעיפים ל' ל"א. עיין שו"ע ס"כ ברמ"א. [ועיין בשבה"ל (ח"ט סי' רצ"א ב') שי"ל שזמן שמיטת כספים בחו"ל נקבע לפי הזמן באר"י כיון ששמיטת כספים בחו"ל תלוי בשמיטת קרקע דאר"י, וצריך להקדים כתיבת פרוזבול לפני זמן כניסת ר"ה באר"י, והניח בצ"ע].

ד. עיין רמ"א בסעיף כ'.

ה. שו"ע סעיף ל"ב, ועיין שבט הלוי (ח"ז סי' רכ"א).

- ז. המלוה לחבירו לאחר שכתב פרוזבול, צריך לכתוב פרוזבול נוסף, או שיקבע את זמן הפרעון לאחר שביעית. וכן המפקיד בכנק [ויש לו יתרת זכות] לאחר כתיבת הפרוזבול צריך לכתוב פרוזבול נוסף.
- ח. לדעת הבית יוסף צריך לכתוב את הפרוזבול כבי"ד חשוב שבקיאים כדון, ונתקבל ע"י רבים באותה העיר. ולדעת הרמ"א אפשר לכתוב בזה"ו בפני כל בית דין של שלושה.
- ט. אפשר ג"כ למסור בפני עדים, שמוסר את חובותיו לבי"ד החשוב, ויחתמו עליו העדים. (ובשר גם בלי ידיעת הדיינים).
- י. מותר לכתוב את הפרוזבול לפני דיינים שהם קרובים למלוה או ללוה, אבל יש להחמיר שלא יהיו הדיינים קרובים זה לזה שאז אינם נחשבים כבי"ד.

פרוזבול על גבי קרקע

- יא. אין כותבים פרוזבול אלא אם יש ללוה קרקע, אפילו כל שהוא, וכן עציץ נקוב המונח ע"ג יתדות באויר אע"פ שאין הקרקע שלו נחשב כקרקע לענין זה¹. ובתנאי שיש בו צמחים, אבל אם נתיבשו הצמחים אינו כקרקע².

- ז. שו"ע סעיף י"ח. (ועיין בשבט הלוי ח"ה סי' רי"ג).
- ז. שמעתי ממרן זצ"ל. [וכ"כ בערך לחם למהריק"ש סי' ס"ז]. ועי' בשבט הלוי (ח"ט סי' רפ"ח) דאף שהתומים (סי' ס"ז ס"ק כ"ג) וכ"פ נסתפקו בזה, מ"מ למ"ש רמ"א סי"ח דבזה"ו כותבים בכל בי"ד ואפילו אינו בי"ד חשוב, ומשמע שמיקל גם באר"י, וכן מיקל רמ"א במסירת דברים בלא עשיית פרוזבול ואפילו שלא בפני בי"ד, מוכח דאין כאן מעשה דין תורה, אלא מסירת כח לבי"ד לגבות חובותיו, וכן סתימת הפוסקים, וכנראה כן המנהג, וכן מסקנת המנחת יצחק (ח"י סי' ק"מ) בסופו עפ"י המנהג עכת"ד.
- ח. שו"ע סעיף כ"ב מגמ' גיטין ל"ז ע"א, ע"ש ברש"י ובתוס' ובראשונים פ"י מ"ו, וברמב"ם פ"ט הי"ט, די"א דהטעם דקרקע א"א לכלות, וע"כ נחשב החוב כגבוי וכמוסר הקרקע לבי"ד, וי"א דלא שכיחא להלוות למי שאין לו קרקע ולא תיקנו פרוזבול אלא במילתא דשכיחא.
- ט. שבט הלוי (ח"ט סי' רפ"ח), דבלי היניקה מהקרקע ע"י הצמח אינו נחשב לקרקע שדה, אלא עפר נפרד בפ"ע תוך העציץ. וע"ש דלדעת החזו"א דב' עציצים זה ליד זה בשדה חשוב כלאים, משום דחשבינן את העציץ כחל עפר בשדה, יתכן שאפשר לכתוב עליו. אמנם כמדומה שגם בכתבי הגר"ח מבריסק איתא כדברינו, וע"כ נראה לדינא דלא יכתוב עליו, עכת"ד.

יב. אם אין ללוה קרקע, ויש קרקע למי שחייב ללוה, או יש קרקע לערב כותבין עליו פרוזבול. ויכול המלווה לזכות בקרקע ללוה אפילו ע"י אחר ואפילו שלא בפניו ולכתוב עליו פרוזבול (אבל אם הלוה בפנינו ואומר שאינו רוצה לזכות בקרקע של אחרים, אין מזבין לו בעל בורחו).⁷

גם על קרקע שאינה קנויה לו רק מושאלת או מושכרת לו כותבין פרוזבול.⁸

יג. כותבים פרוזבול על קרקע השותפים.⁹

יד. אשה שאין לה קרקע משלה ויש לבעלה קרקע כותבין לה פרוזבול על נכסי בעלה, (וכן לאיש על נכסי אשתו).¹⁰

טו. בחורי ישיבה שאין להם קרקע משלהם, ויש להם חדר בישיבה ללינה ולהנחת חפציהם, נחשבים מן הדין כיש להם קרקע, שהמקום כמושאל להם. ומ"מ ראוי שיבקשו רשות מראש הישיבה כדי שיחשב המקום כמושאל להם.¹¹

כתיבת פרוזבול

טז. אפשר למנות שליה שיעשה עבורו פרוזבול, ויכתבו בפרוזבול שפלוגי השליח בא לפנינו בשליחות פלוגי המלווה. [וכותבים את התאריך של שעת מינוי השליח ולא את תאריך מסירת הדברים לבית הדין].¹²

יז. כותבין פרוזבול גם בלילה.¹³

יח. חוב שנעשה ביום האחרון של שנת השמיטה, ולאחר מכן עושה פרוזבול, מן הדין

י. שם בשו"ע.

יא. שו"ע סעיף כ"ג.

יב. שבט הלוי (ח"ט סי' רפ"ח) דהרמב"ם ושו"ע לא העתיקו דברי הירושלמי שביעית פ"י ה"ד דאין כותבין וע"ש בטעם ההשמטה.

יג. שו"ע סעיף כ"ה.

יד. שמעתי ממרן זצ"ל.

טו. עיין בשו"ת חת"ס (חו"מ סיק קי"ג) במי ששלח בכתב לבי"ד שיכתבו עבורו פרוזבול וכתב שזמן הפרוזבול יכתבו בזמן שהוא כתב בעירו. ועיין בשבט הלוי (ח"ה סי' רי"ד) שיש לחלק בין אם כתב שהוא מוסר שטרותיו לבי"ד שאז הפרוזבול מועיל רק עד שעת הכתיבה בלבד, משא"כ במי ששולח שיעשו עבורו פרוזבול שכותבים לו מזמן שכותבים בי"ד את הפרוזבול ע"ש.

טז. כ"כ מהריק"ש סעיף ל"א דאינו כמו דין, וכן שמעתי ממרן זצ"ל. ובאו"ש (פ"ט משמו"י הלי"ח) נסתפק בזה.

אינו צריך לכתוב בפרוזבול את שעת הכתיבה כדי שיהא מוכח מתוכו שנעשה לאחר ההלואה, [ומ"מ דרך עצה טובה אין הפסד מלכתוב השעה]^{יז}.

יט. בעלי תשובה יכולים לכתוב פרוזבול עבור אביהם שלא יכתוב פרוזבול, שלא מדעתו, מדין זכין לו לאדם שלא בפניו. [וה"ה שיכול לכתוב עבור כל מלוה שאינו שומר תורה ומצוות שלא מדעתו, להצילו מאיסור לא יגש]^{יח}.

גבית חובות

כ. מי שעשה פרוזבול ואבד הפרוזבול מותר לגבות את חובותיו. ונאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד, כיון שחזקה שעשה פרוזבול^{יט}.

כא. בעלי תשובה שגבו חובות בשמיטות קודמות יש לצדד שאינם חייבים להחזיר את הממון^כ.

יז. שבט הלוי (ח"ט סי' רצ"א), דנאמן המלוה לומר דנכתב אחר ההלואה, וכמו שנאמן לומר פרוזבול יש לי ואבד. ומ"מ דרך עצה טובה אין הפסד בכתיבת השעה.

יח. בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' רי"ז) כתב דבאו"ז (ע"ז סי' ק"כ) הביא דטעם האוסרים בתוספתא שאין לכתוב אלא מדעתו משום דניחא ליה לקיים מצות שמיטת כספים, וא"כ במי שאינו שומר תורה ומצוות דלא ניח"ל אפשר לכתוב, ע"ש.

יט. שו"ע סעיף ל"ג עי"ש.

כ. שבט הלוי (ח"ט סי' רצ"א ד') דבמנ"ח (מצוה תע"ז) כ' דחוב שגבו נחשב לגזל גמור ואיכא חיוב השבה, מ"מ כיון דשביעית בזה"ז דרבנן, ומה"ת בזה"ז חייב להחזיר את החוב, והמלוה שוגג גמור, ותנן דהמחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו (פ"י מ"ט), ובודאי דאלו ששלמו לו היו אומרים אעפ"כ, ומן הסתם גם אינו יודע למי להחזיר וכמה, יש לצדד בדיעבד דאין לחייבו להחזיר, וע"ש.

**סדר עריכת פרוזבול של מרן החזון איש זצ"ל
אצל מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל**

סוף שנת השמיטה, כ"ח אלול תשי"ב

א/סרני לכם הרב שמואל הלוי רב דזכרון מאיר שליט"א
והרב משה יצחק ב"ר יהושע זאב שליט"א והרב רפאל יצחק בהרב
ר' נחמן שמואל הדיינים היושבים כעת בזכרון מאיר שכל
חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.
באתי עה"ח יום ה' כ"ח אלול תשי"ב פה זכרון מאיר
נאום אברהם ישעי' באאמ"ו הגאון ר' שמרי' יוסף

מוסרני לכם הרב שמואל הלוי רב דזכרון מאיר שליט"א
והרב משה יצחק ב"ר יהושע זאב שליט"א והרב רפאל יצחק בהרב
ר' נחמן שמואל הדיינים היושבים כעת בזכרון מאיר שכל
חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.
באתי עה"ח יום ה' כ"ח אלול תשי"ב פה זכרון מאיר
נאום אברהם ישעי' באאמ"ו הגאון ר' שמרי' יוסף

במותב תלתא בחדא הוינא ושמענו דבריו והכרנו חתימת ידו הנ"ל ופינו כחו
דלא תשמט לי' ויגבה כל חובותיו ע"י פרוזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.
ובעה"ח היום לחדש אלול תשי"ב
זכרון מאיר בני ברק
נאם
נאם
נאם

נדפס בספר אורחות רבינו (להגר"א הורביץ זצ"ל) בסוף חלק ב'.

במשך השנים פורסם רק צילום הפרוזבול ללא אישור בית הדין, וע"כ לא היו
הדברים ברורים ראה להלן משבט הלוי, ועם הדפסת אישור בית הדין לפרוזבול,
נתבררו הדברים.
הראיתי העתק אישור בית הדין למרן זצ"ל ושמח מאוד על בירור הדברים.

מתוך שבט הלוי ח"ה סימן רי"ג

...זו כמה שקבלתי מכתבו וכבודו מעורר על מה שנדפס בשמי בס' פאר הדור נוסח הפרוזבול שעשה מרן החזון איש בביתי בצירוף דיינים, והנוסח מוסרני לכם כנוסח המשנה, ולבסוף חתום החזון איש עצמו בלי עדים ובלי דיינים, וכב' תמהדהיינים חותמים מלמטה, ואפי' נימא דמהני גם מסירה בע"פ, ומהני כתיבה כדבור עיין חו"מ סי' ס"ז ס"כ, ובפת"ש שם בשם הח"ס חו"מ סי' קי"ג מ"מ זה דוקא בפני בי"ד, וכ' מסופק אם העובדא הי' כן.

הנה פשוט מאד מה שלא מהני כתיבה היינו שלא בפני בי"ד אבל בעמדו בפני בי"ד וכתב מהני וגם הח"ס נטה לזה וכ"ה האמת, ועוד דבר מיני' דהאי דהחזו"א זי"ע אחרי שכתב בכתב ידו כנ"ל בפני הבי"ד, עמד לפנינו על רגליו והקריא בע"פ מה שכתב בכתב אלא דרצה למסור הכתב כאישור שקרא בע"פ ואינני מדייק מזה להלכה דדעתו הי' דדוקא מפני שקרא בע"פ ג"כ מהני מה שכתב בפני בי"ד, דיראה דמעיקר הדין די בכותב בפני בי"ד, אלא דלעדיפתא דמילתא קעביד כן. ע"כ.

תיאור סדר עריכת הפרוזבול של החזו"א *

החזו"א בא לעריכת הפרוזבול ללא הודעה מראש. לשאלת מרן זצ"ל מה ראה החזו"א לבוא לביתי בערב ר"ה, ענה החזו"א הרי עתה סוף שמיטה וצריך לעשות פרוזבול ובאתי אל המרא דאתרא לעשות פרוזבול. (וא"ל מרן זצ"ל שהחזו"א נהג בענוה ובחכמה נפלאה).

החזו"א היתה דעתו בדיחא מאוד, במשך כל זמן עריכת הפרוזבול. וכשנכנסו לחדר לא רצה מרן זצ"ל לישב במקומו בראש השלחן, ואמר איך אשב כשהחזו"א כאן. וענה החזו"א בבדיחותא, מותר לך, מי אומר ששם ראש השלחן [אויבען און] אולי כאן [במקומי] הוא ראש השלחן.

ואמר מרן זצ"ל נקח שניים לצרפם לבי"ד של שלשה. והחזו"א לא רצה לצרף אנשים פשוטים, ואמר נשלח לקרוא מהכולל. ושלח את הגר"י ברטלר לקרוא מהכולל. ואמר לו שיקרא להגר"ג נדל [זצ"ל] והגר"ר משה יצחק דויטש [זצ"ל], אח"כ ר"מ בישיבת תפארת ציון מח"ס זיו היס], ואמר בבדיחותא שיהיה בי"ד חשוב שבדור. ולא מצא בכולל את הגר"ג נדל, והביא את הגר"ר רפאל יצחק ווסרמן [זצ"ל, אח"כ ראש ישיבת אהל יעקב].

החזו"א ביקש נייר כתיבה, ונתן לו מרן זצ"ל נייר עם בלאנק שלו, וביקש החזו"א להסיר את הכותרת שבו מוזכר שם הרב מהנייר, שכיון שהוא החזו"א הכותב אינו רוצה שיהיה מתנוסס מעל כתבו שם הרב.

א. כפי ששמעתי ממרן זצ"ל ומפי הנוכחים יבלחט"א הגר"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל ויבלחט"ט הגר"ר מאיר גריינמן שליט"א שנתלוו לחזו"א, ותלמידי הישיבה באותה תקופה הגרי"צ שפרינצלס זצ"ל ויבלחט"ט הרב נתן בנימין לוי שליט"א.

ולאחר שכתב וחתם החזו"א, נעמד החזו"א למסור את הדברים בע"פ.
 ורצה ג"כ מרן זצ"ל לעמוד ולא הניחו החזו"א, ואמר הבית דין צריכים
 לשבת ב.

והחזו"א קרא בע"פ מה שכתב בכת"י, בפני הדיינים היושבים "כעת"
 בזכרון מאיר, (היינו שאינם דיינים קבועים שם). ואמר החזו"א שבאמת
 מספיק למסור בע"פ לבי"ד, והוא החמיר על עצמו ומסר בכתב ב.

כשבא בית הדין לאשר את מסירת הפרוזבול בכתב, לא רצה החזו"א
 שיכתבו עליו הגאון ואמר במליצה שזה יהיה מיחזי כשיקרא כי יחפשו יהודי
 כזה ולא ימצאו ד. (ועל אביו הסכים שיכתבו הגאון וכן הסכים שיכתבו שמו
 ויוסיפו בעל חזו"א).

בסופו של דבר כתבו על אותו נייר שכתב עליו החזו"א ה.
 כשיצא החזו"א מהבית אמר למלויו בחיך, אתם חושבים שמישהו חייב
 לי כסף.

ב. ומרן זצ"ל התיישב בצורה כזאת כמי שרוצה לעמוד.

ג. הגר"צ שפרינצלס זצ"ל.

ד. שמעתי מהגר"צ שפרינצלס זצ"ל ויבלח"ט הג"ר מאיר גריינמן שליט"א.

ה. ואמר לי הגר"י ברטלר זצ"ל שיתכן שלכן כתב החזו"א את הפרוזבול בכת"י, כדי שלא
 יצטרכו לכתוב תוארים, ובאופן שעשה מספיק להוסיף ראינו דבריו וכו'.

פרוזבול

במותב תלתא כחדא הוינא ואתא קדמנא

..... בן הר' ואמר לנו:

"מוסרני לכם הדיינים ש שכל חוב שיש לי, בין

בשטר ובין בעל פה שאגבנו כל זמן שארצה".

ויפינו כוחו שיוכל לגבות כל חובותיו על ידי פרוזבול זה כתקנת חז"ל

ועל זה באנו על החתום ב בשבת לחודש אלול

שנת חמשת אלפים ושבע מאות שמנים ושתים לבריאת העולם

הכל שריר וקיים

..... נאום:

..... נאום:

..... נאום:

בית הוראה ובית דין צדק זכרון מאיר ב"ב

בראשות כ"ק מרן גאב"ד ור"מ זכרון מאיר שליט"א

מרן הגה"ק רבינו שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל מרן הגה"ק רבינו חיים מאיר הלוי ואזנר זצוק"ל

גאב"ד זכרון מאיר תשע"ה - תשפ"א

גאב"ד זכרון מאיר תש"ז - תשע"ה

ב"ה

שעות קבלת קהל

קבלת קהל אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגאב"ד שליט"א

שעון קיץ

ימים ראשון - רביעי 19:30 - 21:00

שעון חורף

ימים ראשון - רביעי 18:30 - 20:00

בתיאום טלפוני מראש 052-7121155

קבלת קהל אצל הרבנים הגאונים מורי ההוראה שליט"א

ימים ראשון - חמישי בוקר 9:15 - 10:00

אחה"צ - 17:00 - 19:00

עש"ק ועיו"ט בוקר 9:15 - 10:00

טל'. 03-5704432

בית דין צדק זכרון מאיר רחוב הלפרין 15

ימים ראשון עד חמישי

בין השעות 5:30 עד 7:30 אחר הצהריים

טל' 03-6186170

פקס 1533-6186170

מייל: bddb6186170@gmail.com.